

Relat de II Jornada sobre la Transició d'Artistes de la Dansa (TAD) El benestar professional de la Dansa

20 de novembre de 2015

per Clàudia Brufau

Taula Transició d'Artistes de la Dansa (TAD). Presentació del treball desenvolupat.

La missió de la TAD és procurar pels artistes en les seves diferents etapes professionals: la formativa, la de desenvolupament professional i l'etapa que segueix, la retirada dels escenaris. Per tant, la taula de treball de la TAD s'ha proposat conscienciar els ballarins des de joves per a poder reconduir les limitacions que puguin sorgir en les etapes inicials i treure'n profit de l'experiència i coneixement en etapes posteriors. En aquesta etapa posterior ha de trobar l'espai on reciclar el coneixement adquirit al llarg de la seva carrera.

La TAD ha establert tres objectius:

- Encarar la transició dels professionals de la dansa
- Prendre consciència des de la formació de les característiques que té la carrera dels ballarin/es, i estudiar i desenvolupar altres habilitats al voltant del mateix àmbit.
- Valorar i treballar les aptituds i habilitats dels ballarins per a altres tasques més enllà de l'àmbit de la dansa.

Per tal de desenvolupar el projecte, la TAD ha indagat en els models de transició de països en els que es desenvolupa amb una regularitat un projecte d'aquestes característiques. Actualment hi ha 8 països, Canadà, Països Baixos, Regne Unit, Estats Units, França, Suïssa, Corea i Alemanya que gaudeixen de centres formalment constituïts per a la transició professional en l'àmbit de la dansa. Aquest estudi de mercat, així com el coneixement d'altres models de transició com el d'esportistes d'elit, pot aportar idees per tal d'adaptar i/o aplicar accions i mesures per a desenvolupar el procés a les característiques i condicions socials i econòmiques de la dansa a Catalunya.

Observacions dels participants de la taula:

- la dansa implica un esforç físic, emocional i mental extraordinari des de molt joves.
- la vida professional del ballarí/na és normalment molt curta.
- la retirada dels escenaris és un gran repte/canvi a molts nivells.
- s'ha de contemplar que poden sorgir més transicions que la 'normativa' (la retirada dels escenaris). Les lesions o altres situacions poden donar peu a un altre tipus de transicions i també s'ha d'estar conscienciat d'aquesta possibilitat.
- s'ha d'obrir un camí per a prevenir i poder oferir als ballari/nes el recolzament complet que reben els esportistes (psicològic i ajudes per a la formació), és a dir, un acompanyament holístic.
- la formació en dansa aporta unes aptituds i habilitats que són útils en altres àmbits. Els ballari/nes tenen altres capacitats i talents.
- cal canviar la mentalitat, deixar de parlar de jubilació i anomenar aquest impàs: transició. Perquè és una continuació de la vida, significa futur.

- als ballarins els resulta molt complicat deixar de ballar, perquè s'identifiquen amb el que fan.

Un hipotètic dispositiu i programa de transició professional ha de contemplar tres àmbits: el psicològic, l'educatiu i financer.

Què hauria d'incloure un servei de transició?:

- Ajudes per a la formació/reconversió professional abonades directament a les institucions educatives o bé en forma de beques individuals.
- Orientació Laboral
- Programes d'inserció laboral amb el corresponent coneixement de les especificitats del col·lectiu. Ofertes laborals.
- Orientació educativa.
- Formació continuada.
- Atenció psicològica.

La transició i el reciclatge impliquen un cost i això s'ha d'aconseguir cobrir.

Els beneficis socials de la Dansa a càrrec de la Dra Susana Pérez. Professora associada de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna i docent a l'Institut del Teatre de Barcelona.

La dansa és un art del qual tothom pot participar i que aporta beneficis en diferents etapes de la vida com en diferents perfils de persones. El treball de la psicomotricitat com la creativitat del moviment aplicats en diferents col·lectius (amb discapacitats, infants, adulta i gent gran) ha mostrat que la dansa aporta canvis positius substancials.

La dansa com la música influencien molt l'estat emocional de les persones i es poden utilitzar com una eina per a la salut o el benestar mental. Cal prevenir els pensaments negatius, cercar els elements que eviten la negativitat i que per tant milloren la qualitat de vida i les decisions que prenem, en aquesta casos la música educada o el moviment ajuden. La dansa en concert pot aportar un bon equilibri de salut física i mental.

Presentació de STICHING OMSHOLINGSREGELIN DANSERS.

Programa de transició holandès a càrrec de Paul Brokhorst, President de la International Organization for Transition of Professional Dancers (IOTPD)

Com són els ballarins segons Paul Brockhorst?

A part de que la carrera dels ballarins és molt exigent, intensa i curta, una de les característiques que destaca Paul Brockhorst és que en una edat que la majoria de carreres professionals comencen a consolidar-se, els ballarins es veuen forçats a començar-ne una de nova. Aquesta transició es pot veure com un gran salt o un pas endavant.

Paul Brockhorst també explica que concep la carrera de l'intèrpret de dansa com una vocació i no com una professió, ja que és una decisió que es pren de molt jove, de fet, gairebé no s'escull, sinó que és una passió o adicció. Els ballarin/es entenen la seva identitat a través de la seva activitat com a intèrprets.

La organització: STICHING OMSHOLINGSREGELIN DANSERS

Aquesta fundació va nèixer el 1986 des d'un inici l'objectiu va ser crear una entitat que pogués oferir el servei de reintegració laboral i professional als ballarins de manera professional i per tant metòdica. La font de finançament principal és la subvenció del Ministeri de Cultura. L'entitat pública va posar com a condició que tant els ballarins com les companyies contribuïrien econòmicament al programa per poder-lo mantenir. Aquest program de transició és el segon a Europa, només tenien la referència del Regne Unit que es va crear 10 anys abans.

Un dels factors al crear-la va ser l'observació que les companyies i en general l'àmbit de la dansa no pot acollir tots els ballarins que es retiren. No tots els ballarins tenen talent coreogràfic o pedagògic i potser alguns desitgen realitzar un altre tipus d'activitats. El programa de STICHING OMSHOLINGSREGELIN DANSERS només és compatible amb el que es desenvolupa a Gran Bretanya perquè són similars i només és compatible, per norma general, pels ballarin/es que hagin treballat a Holanda.

El programa:

El programa que en anglès s'anomena 'retraining program for dancers', és a dir, 'reformació per a ballarins' està inclòs en el marc laboral general de l'estat a Holanda. Aquest programa no només beneficia als ballarins, sinó a les companyies i als sindicats, unions o associacions de ballarins.

Aquest programa dóna un suport personalitzat i té la infraestructura necessària per adaptar-se a les circumstàncies i els anhels professionals dels ballarins sempre que sigui possible.

Els dos elements clau són els **serveis d'assessorament** i de **suport financer**.

A) Finançament

S'accedeix al programa pagant una contribució al llarg de la carrera com a ballarí, que representa el 4% del sou brut mensual. Un 3% l'aporta l'empresa (la companyia) i l'1% restant l'empleat (el ballarí). Es pot fer de dues maneres: a través del reintegrament del cost dels estudis (formació) o els estudis més una prestació d'un subsidi.

La primera opció, el reintegrament del cost de la formació, és de 10.000€ després d'haver aportat 60 contribucions i l'aprovació d'un pla d'estudis. Per a la segona opció, els estudis i la prestació d'un subsidi (els ingressos depenen de la quantitat que el ballarí ha guanyat en la seva carrera) són necessàries 96 contribucions efectuades en 10 anys.

La organització es financia a partir de 700.000 € anuals que provenen del Ministeri d'Educació, Cultura i Ciències d'Holanda, més 325.000 € anuals de les contribucions dels sous dels ballarins. Del pressupot total el 25% és per a les despeses per pagar els serveis i l'administració de l'organització i el 75% està destinat als ballarins del programa.

Es dona suport a 22 ballarins l'any, dels quals normalment 12 tenen el suport complet (estudis i subsidi). El que es destina de mitjana per a cada ballarí són 75.000€ l'any. S'intenta compensar la prestació d'atur general, ja que els últims quinze anys a Holanda s'ha reduït molt.

Actualment, les subvencions que reben del Ministeri de Cultura i Educació arriben a la Fundació a través de les companyies.

B) Transició professional dels ballarins

Les aptituds que els ballarins poden transferir són: ambició, perfeccionisme, determinació pels objectius a assolir, disciplina, creativitat, sentit de la responsabilitat, perseverància, resistència a l'estrès, treball en equip i intel·ligència.

Per tant, els ballarins poden desenvolupar moltes tasques fora de l'àmbit de la dansa. El programa els ajuda a tenir una perspectiva per sentir-se apoderats i independents. Pot semblar molt costós, pel que significa econòmicament com l'esforç personal, però realment paga la pena i és un avantatge per a les companyies de dansa.

Relfexions del torn de preguntes:

- des del programa holandès no es prohibeix tornar a ballar com en el cas del programa canadenc.
- si s'ha de subvencionar la transició dels ballarins, els recursos financers només haurien de venir d'aquest sector? No únicament, perquè en alguns casos els professionals treballen en diferents sectors com l'ensenyament.
- s'ha de fer molta pedagogia sobretot al departament de Seguretat Social, perquè aquests programes acaben aportant beneficis a la població general.
- aquest tipus de programes (com l'holandès) sempre es desenvolupen amb l'amenaça o escepticisme de les institucions públiques, sempre hi ha una lluita constant.
- cal tenir en compte que els ballarins són professionals nòmades, per tant potser aquest tipus de programa no encaixa per a totes les carreres.

Una mirada a la transició dels esportistes d'elit per Susana Regüela. Susana Regüela és psicòloga esportiva i responsable del SAE –Servei de suport en la formació integral de l'esportista, al Centre d'alt rendiment de Sant Cugat

Els tres objectius fundacionals del centre d'alt rendiment de Sant Cugat són:

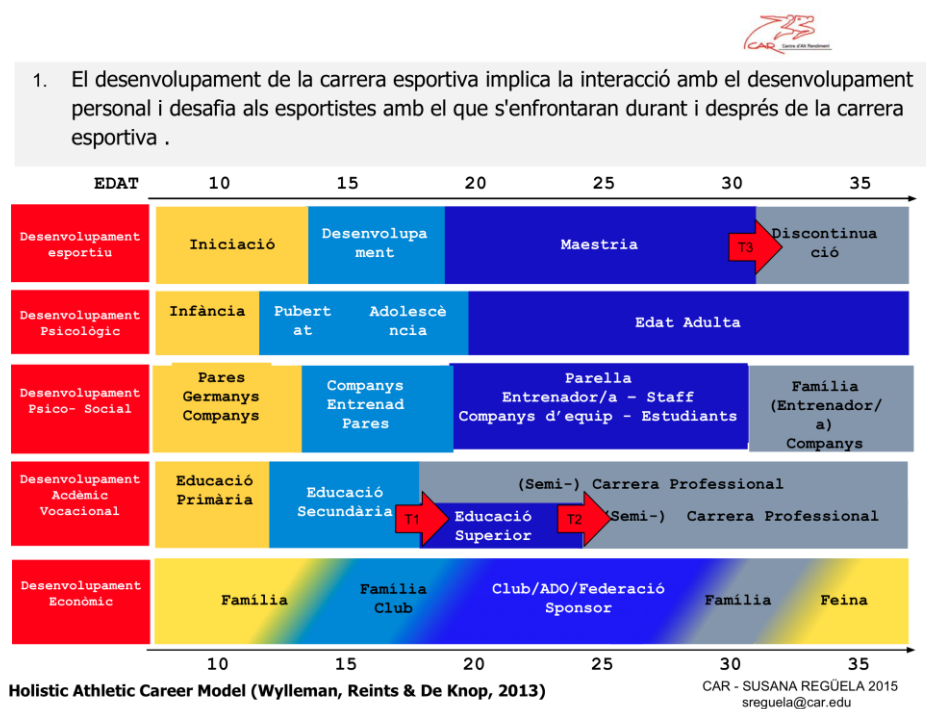
- assistir a l'esportista perquè millori el seu rendiment esportiu
- formació integral de l'esportista
- compartir els coneixements amb la societat

Treballar al llarg del procés

Tenint en compte que la vocació dels esportistes és en general molt unidireccional, i que en conseqüència això provoca que hi hagi una visió unidimensional de la vida en general, a més la retirada de la competició és involuntària. Havent observat aquests trets és absolutament necessari ampliar la mirada, perquè són persones que transitem per la vida i en aquest procés es trobaran en moltes transicions.

Des del SAE es basen en els **processos** ja que ajuden a preparar les **transicions**. El programa que duen a terme fa 11 anys és el finançat per la Secretaria General de l'Esport. Abans d'implantar-lo l'equip de Sant Cugat va estudiar els models utilitzats en altres països per veure com adaptar el procés a la nostra cultura. Ja que hi ha molts factors, més enllà del del sector que intervenen en la transició.

A la SAE parteixen d'un concepte holístic sobre l'esportista. Les transicions es produeixen en un moment psicològic concret, de relacions personals i de desenvolupament psico-social i financer. El model dissenyat per Wylleman, Reints i De Knop (2013) té dues lectures, una d'horitzontal i una altra de vertical.

Susana Regüela recalca la diferència entre les transicions normatives, les que saben que ens trobarem en algun moment o altre, i les transicions no normatives o accidentals, una lesió o un embaràs.

La SAE treballa tres transicions preventives:

- la primera és la que normalment té lloc als 17 anys, és la transició d'uns estudis secundaris a una educació superior. Aquesta és una de les més importants ja que es dona gairebé en tots els àmbits del desenvolupament. És la que té més impacte al món esportiu.
- la segona és per a preparar l'esportista a entrar al món laboral fora de l'esport. Aquelles competències que es poden transferir i traslladar al món laboral. Conscienciar als esportistes que el que fan i les habilitats que desenvolupen en el món esportiu tenen un valor a fora. També s'ajuda a canviar de mentalitat en aquesta part del procés, no 'som el que fem', ja que els esportistes creuen que perden l'identitat quan es retiren de la competició.
- la tercera és la retirada de la competició esportiva. Cal entendre la retirada com una transició i no com la mort social –com molt sovint s'enfronta. Per una banda, s'ha de contemplar que hi ha un reajustament de l'identitat, un canvi de 'qui sóc en el món' perquè es canvia d'activitat. Per altra banda, cal tenir en compte l'entorn social, familiar i professional de l'esportista que poden influir tant positivament com negativament. Per exemple, els entrenadors en aquest cas són figures clau. Regüela indica que en el passat no ajudaven en aquest procés, però ara són els primers que consciencien als esportistes.

Per tal de prevenir es contemplen tres aspectes:

- situació econòmica. Els esportistes tenen dependència econòmica de la seva activitat esportiva.
- formació acadèmica de l'esportista
- atenció psicològica

Susana Regüela recalca la diferència d'intervenir abans o després de la retirada/jubilació de l'esportista. S'han de treballar les bases per poder dur millor la transició, malgrat que s'ha de contemplar el dol d'aquesta vida que deixa el l'esportista. Sempre hi ha un impacte emocional, aquests serveis ajuden a detectar o prevenir el problemes psicològics o patologies.

Funcionament de l'entitat:

Des de la Secretaria General de l'Esport es proporciona tres persones que regulament desenvolupen els serveis: orientació laboral, atenció psicològica i gestió administrativa i convenis amb les universitats o centres educatius. No es proporcionen subsidis als esportistes, sinó un recolzament i assessorament.

Els perfils que rebren aquests serveis són: ser esportista d'alt rendiment a Catalunya, esportistes del CAR o els esportistes olímpics que viuen a Catalunya. Les Federacions i el Servei Català de l'Esport els poden derivar casos si ho consideren convenient.

L'Esport com la Dansa són àmbits molt específics que serveis com el SOC (Servei d'Ocupació de Catalunya) no pot desenvolupar plenament com els serveis de la SAE. S'ha treballat amb el servei ocupacional de Sant Cugat o el de Catalunya.

Adreces i enllaços d'interès

[Dancers' Career Transition: A EuroFIA Handbook](#)
[Reconversion des Danseurs: Manuel de l'EuroFIA](#)
[Reconversion Profesional del Bailarin: Manual de EuroFIA](#)
[Dancers' Career Transition: A EuroFIA Handbook - Russian version](#)

Beyond Performance ([EN](#), [ES](#), [FR](#) downloads)

Resum Executiu Advance Project ([EN](#), [ES](#) downloads)

Com crear un programa de transició ([EN](#), [ES](#), [FR](#) downloads)